

Actividade 9

Consideracións previas

Para Primeiro Ciclo ou sempre que se considere necesario, pódese facer esta actividade antes da lectura de "O tesouro perdido do Titicaca".

Para iso necesítanse xogos de Ienga, ou algo similar, no que se cambiarán as regras, xa que, a diferenza de este, do que se trata é de extraer o máximo número de fichas, sen volvelas a colocar. Gaña o grupo que máis fichas extraia sen que se lle derrube a torre.

Hai que dividir a clase en grupos de cinco ou seis persoas, das que unha actúa como observadora/or, para velar para que non se fagan trampas, e para anotar a estratexia de actuación do grupo.

Antes de empezar, mentres os do grupo preparan a súa estratexia e montan a torre, hai que comentar aparte aos/ as observadores/ as, cal será o seu papel:

- Deben velar porque se cumpran as normas.
- Os grupos poden sacar pezas de calquera xeito, sempre que o fagan unha a unha.
- Se a torre afúndese, non poden volver montala.
- Son observadores/ as, non poden asesorar ao grupo en como extraer as pezas da torre.

Advertir especialmente aos/ás observadores/as que é perfectamente válido extraer todas as fichas desde arriba (sen seguir as pautas do xogo orixinal), realmente non é necesario "conservar" a estrutura da torre, sempre que non caia.

Desenvolvemento

Dividir a clase en grupos e pedir que senten ao redor dunha mesa. Pídeselles que constrúan a torre de fichas. Logo explícase a dinámica do xogo: *"Cada grupo tedes unha torre similar, e o xogo consiste en que vaiades extraendo fichas desa torre, unha a unha, para conseguir a maior cantidade posible. Gaña o grupo que máis fichas extraia da súa torre sen que esta derrúbeselle. Tedes un momento para pensar unha estratexia e ensaiala se o necesitades. Unha vez que a definistes e que o voso observador/a coñécea, debedes cinguirvos a ela, non podeades cambiala. O/A observador/a está no grupo para velar por que sigades a estratexia acordada, que se cumpran as normas e para contar o número de fichas que sacades. Calquera dúbida ou pregunta non podeades facerla no alto, chamádesme e acudo ao grupo para resolvela".*

A continuación, comézase a actividade, dando tempo para que pensen a estratexia de actuación e que se resolvan as dúbidas que teña cada grupo.

Cando todos os grupos terminasen de extraer as fichas, os/as observadores/as deben explicar no alto a estratexia do seu grupo e o número de fichas que extraeron. Tamén deben facer constar se a torre derrubouse.

A continuación, en gran grupo pásase a unha reflexión con preguntas como estas.

- Cando pensastes a estratexia do grupo, cal era a prioridade que tiñades?, expuxestes algunha outra consideración?, cal?
- Derrubóusevos a torre?, a que o achacades?
- Algún grupo desmontou a torre desde arriba? En caso afirmativo, ten torre ese grupo?, que diferenza existe cos grupos que llas derrubou?
- Pódese establecer un paralelismo entre este xogo co uso e extracción dos recursos naturais do noso planeta? Deixar que comenten.
- Seguindo esa analoxía, Que significa que se nos afundi a torre? E que significa os grupos que se quedaron se ela ao extraela na súa totalidade?

Actividade 10

Consideracións previas

Actividade de **lectura e traballo posterior sobre o conto "O tesouro perdido do Titicaca"**. Este conto sintetiza a maior parte dos conceptos que se traballan nos materiais deste ano. Dependendo do nivel da clase, todos estes temas poden ser traballados a partir da lectura:

- Sobreexplotación dos recursos. Sustentabilidade.
- Vivimos na Terra, e compartimos as regras da natureza e a sorte do noso planeta como o resto dos seres vivos.
- Consecuencias das accións humanas.
- Destrucción ambiental.
- Avisos da Natureza. Ignorar os avisos.
- Migracións.
- Control da inmigración.
- Uso laboral dos inmigrantes.
- Refuxiados climáticos.
- Regras do mercado- Monopolios Competencia
- Enriquecemento-Empobrecemento
- Desperdicio de alimentos

Desenvolvemento

Ler en grupo o conto. Ao finalizar a lectura, sempre que se considere necesario na clase, iniciaremos unha rolda para resolver dúbidas dubidas asegurándonos de que comprenderon o contido do conto.

A continuación, reflexionar sobre o contido.

- Cantos personaxes aparecen no conto?
- Lembrades os seus nomes?
- Apuntalos no encerado antes de profundar na historia.
- Que move a Pachakúteq a actuar?, de que maneira o fai?
- Que consecuencias ten a súa actuación?
 - Sobre o seu negocio.
 - Sobre outros cuies produtores de alimentos.
 - Sobre a illa de totoras.

- Que fan os cuies da illa cando ven as consecuencias da súa tarefa extractiva? Onde nos refuxiaremos nós cando fagamos inhabitable a Terra?
- O conto titúlase “O tesouro perdido do Titicaca”; cal credes que é ese tesouro?, soamente as totoras baixo a illa?
- A que conclusión chegamos ao final do conto?
- Que é o que máis vos gustou do conto?, por que?

O TESOURO PERDIDO DO TITICACA

Gústame moito ir pescar coa miña avoa.

Sabe facelo moi ben e é moi hábil. Claro, leva facéndoo desde nena! Cando eu sexa como ela, tamén serei unha pescadora experta. Nunha boa mañá, podemos sacar, facilmente, unha cesta enteira de peixes. Logo imos vender o peixe ao mercado de Copacabana, do diñeiro que sacamos no mercado, a avoa sempre me dá un pouco. Di que é a paga polo meu traballo E como é meu, podo comprarme o que queira!

Copacabana é unha cidade ás beiras do lago Titicaca, que está situado a gran altura, en Ándelos, entre Bolivia e Perú. Ao redor das súas beiras hai dúas cidades, Copacabana, en Bolivia, e Puno, no lado peruano. No lago hai pesca, da que vivimos moitas persoas. Pero o máis rechamante son as totoras, xuncos que saen nas beiras. Con elas constrúense moitas cousas, mesmo poden formar illas flotantes artificiais sobre as que viven persoas.

Hoxe déusenos moi ben. Foi un deses días que parecía que había máis peixes do habitual, Ou que tiñan moitas ganas de picar o anzol! Cando xa estivo a cesta chea, a miña avoa díxome que nos marchabamos. Eu non o entendía.

-Se hoxe estásenos dando tan ben, -díxenlle, - Por que non seguimos pescando e así venderemos máis no mercado? Teríamos máis cartos-, e a min daríasme máis propina! Bo, isto non llo dixen, pero penseino.

-Non, Phuyu- díxome ela, - co que collemos, temos suficiente para comer na casa e para vender no mercado. Non necesitamos máis. Somos moitas persoas as que pescamos-.

-Xa, avoa, pero non vai pasar nada porque collamos uns poucos máis; soamente é un día-.

-Un pouco que collamos nós, e outro pouco doutras persoas, e cando nos queiramos dar conta, son unha chea de peixes os que se sacan. Creme, cando eu era pequena, había moitos máis peixes dos que hai agora. O lago, como todas as cousas naturais, ten o seu ritmo e as súas regras, e se nos empeñamos en rompelas, termina volvéndose contra nós. Vou contar unha historia que a miña nai contábame e penso que debes coñecela. #Sentar ao meu lado, Phuyu.

“Sucedeu fai moitos, moitos anos, cando os animais falaban e aínda non vivían persoas aquí. Entón había bastantes cuies¹ que vivían a beiras do lago. Incluso unha comunidade vivía nunha illa de totoras preto da beira. A illa era como as de agora, composta de totoras que se colocaran e se apertaran cos anos, ata crear un chan profundo, pero que flotaba sobre o lago. Os cuies dicían que era o mellor lugar para vivir, xa que ata eles non chegaba ningún tipo de depredador, e a vida era tranquila.

Pero o máis importante era que as verduras que cultivaban na illa eran moito máis ricas que as que producían en terra firme, e vendíanas facilmente nos mercados das beiras, polo que os habitantes da illa eran máis ricos que moitos outros cuies. Eran moitos os de fóra que querían vivir na privilexiada illa, pero os seus habitantes eran moi celosos do seu territorio, e non adoitaban deixar que outros cuies establecénsese na nela. É verdade que non había moito espazo, as casas e as parcelas ocupaban practicamente todo, pero o resto dos cuies pensaban que o do sitio era unha escusa, que, en realidade, os habitantes da illa non querían compartir a súa próspera forma de vida coas demais.

¹ O cui (cuies en plural) é o que coñecemos como cobaia ou coello de Indias. Son uns roedores orixinarios de Ándelos, moi comúns en moitos países andinos.

Pachakúteq, que en quechua significa “o que cambia o mundo”, era un dos habitantes da illa e como os demais, dedicábase a cultivar verduras. Pero el era máis ambicioso que outros, e sempre estaba a buscar a maneira de aumentar a súa parcela de cultivo, xa que iso faría que puidese sacar máis diñeiro pola súa produción. Pensando e pensando, un día ocorréuselle que podería sacar máis espazo se escavaba e construíase a casa por baixo da superficie. Aínda que era pouco o espazo que gañaba, algo aumentaría a súa produción. Así que unha noite, para que ninguén o vise, púxose a escavar no chan dentro da súa casa, para crear un túnel que lle permitise facer habitacións. Traballou bastante, pero non estaba contento co resultado. Custaba moito facer sitio para as habitacións, ademais todo tan escuro, non parecía o mellor lugar para vivir. Aos poucos foise desilusionando, ata que, esgotado, sentou no chan do túnel. Estando alí, notou un cheiro estupendo, e deuse conta de que viña das totoras que tiña á súa ao redor. Cheiraban tan ben que probou un anaco... e resulto estar delicioso. Poida que fermentaran coa humidade e a falta de luz; o caso é que estaban máis suaves, comíanse mellor e o seu sabor era estupendo, aquilo era todo un descubrimento!

Ao día seguinte, cando foi ao mercado, decidiu levar un feixe desas totoras. O seu cheiro chamou pronto a atención e comezaron a comprarllas. O resultado foi espectacular, as que levou esgotáronse pronto.

Esta é a miña!, díxose. Póñome a vender isto, sen dicirlle a ninguén de onde o saquei, e en dous días, fágome o cui máis rico de toda a illa.

Ao chegar a casa, o primeiro que fixo foi valar a súa propiedade, cun muro ben alto para que ninguén puidese ver o que facía. Logo púxose a escavar e sacar unha nova produción. Traballou toda a noite para, ao día seguinte, levala pronto ao mercado. Foi un novo éxito. En apenas un intre vendeuno todo, polo que se foi a casa a sacar máis. Así seguiu varios días, e tivo tanto éxito, que en pouco tempo tiña máis demanda do seu delicioso alimento do que realmente podía extraer. Por iso, decidiu contratar a un par de cuies, de fóra da illa, para que traballasen para el; dese xeito, ningún dos seus veciños podería copiarlle a idea.

Entre os tres, a produción aumentou rapidamente, e mentres Pachakúteq ía vender ao mercado, os outros seguían escavando túneles e sacando máis e máis produción; tantas que, mesmo, #extraer moito máis do que podía vender. Pero Pachakúteq non quería deixar de gañar cada vez máis diñeiro, polo que tivo a idea de baixar o prezo, a ver se así aumentaban as vendas e as ganancias

Pronto, moitos cuies empezaron a compra máis e en poucos meses, Pachakúteq tiña xa quince cuies traballando para el, polo que tiña unha gran produción e podía vender moi barato. Era tal o éxito que mesmo viñan cuies de moi lonxe a comprar os seus alimentos ao mercado. Era toda unha revolución!

Con todo, todo isto tivo dúas consecuencias:

A primeira, que como eran moitos cuies compraban tanto polo baratos que era, aínda que non lles dese tempo a comelos, polo que, mesmo, comezaron a tirar o que lles sobra para comprar novos alimentos ao día seguinte, máis tenros e saborosos. Nunca sucedera que os cuies tirasen alimentos!

A segunda era máis problemática. Moitos cuies, producían alimentos para vender. Pero agora, como os produtos de Pachakúteq era máis zumarentos e baratos, o resto de produtores non vendían o suficiente e fóronse empobrecendo.

Pero nada disto parecía importar a Pachakúteq. Tiña xa trinta cuies traballando para el. Por certo, todos vivían na súa pequena parcela, onde instalara unhas tendas. Agora, como os cuies de fóra traballaban para el, non lle importaba que vivisen na illa.

Conforme seguían escavando, os túneles e aberturas alongábanse e houbo un momento en que profundaron tanto que algúns comezaron a encherse de auga. Ao principio era pouco, e cando o viron non lle deron importancia.

O gran cambio veu cando varios cuies da illa conseguiron decatarse do secreto, polo que se puxeron a escavar pola súa conta e a sacar totoras do subsolo. Vaia competencia que se xerou! O afán de enriquecerse, creou unha tolemia para ver quen producía máis e a maior velocidade. Pronto houbo unha chea de cuies facendo túneles por toda a illa.

Neste momento da narración, a miña avoa miroume de forma especial e logo engadiu:

-Pero, como che dixen ao principio, as cousas naturais, querida Phuyu, por moito que nos empeñemos, funcionan seguindo as súas propias regras.

-De acordo, avoa, pero segue contándome -. Ela moveu afirmativamente a cabeza e proseguiu:

Aos poucos, os túneles fóronse enchendo de auga. Ao principio sería pouca, pero con tantos túneles, cada vez entrou máis auga e a illa na que vivían foise ía afundindo aos poucos.

Algúns cuies déronse conta e alertaron do que estaba a pasar, pero foron chamados esaxerados e agoireiros . Estaban na súa contra Pachakúteq e os outros cuies produtores. Acusábanlles de non estar ao día, que só pretendían que non se consumisen os novos alimentos que tanto gustaban a todo o mundo, que eran demasiado tradicionais.

O caso é que os cuies seguiron extraendo totoras sen preocuparse de máis, ata que un día, a illa enteira empezou a afundirse a ollos vista.

Entón viñeron os intentos de remedialo. Aplicaron todo o seu saber e tecnoloxía para evitar o afundimento, pero xa era demasiado tarde; non se podía parar. Tiveron que darse un bo mergullo, aínda que puideron chegar todos á beira. Alí, menos mal, acolléronlles os outros cuies. Polo menos, estes foron uns bos veciños!”

-Desde entón, os cuies non volveron a vivir en illas no lago e agora cavan as súas casas na terra. Din que seguen buscando, nas profundidades, aquelas totoras que tanto lles gustaban-.

- Desde logo, avoa, Pachakúteq fixo honra ao seu nome, vaia a que armou! Entendo o que me dis. Empeñeime en conseguir máis peixes, e non pensei que debemos coidar o lago. Imos, que me deixei levar pola miña avaricia, como o cui na historia! -

-Si, ás veces facemos as cousas e non pensamos nas consecuencias que poden ter-.

-É unha boa historia, avoa, pero creo que non é unha boa comparación-.

- Por que dis iso, Phuyu? -

- Porque todo o mundo sabe que os humanos somos máis intelixentes que os cuies! A nós non se nos ocorrería nunca estragar así o lugar onde vivimos, daríámonos conta e pararíamos a tempo... Ou non?

A miña avoa empezouse a rir. -Vexo Phuyu que aínda che queda moito que aprender”.